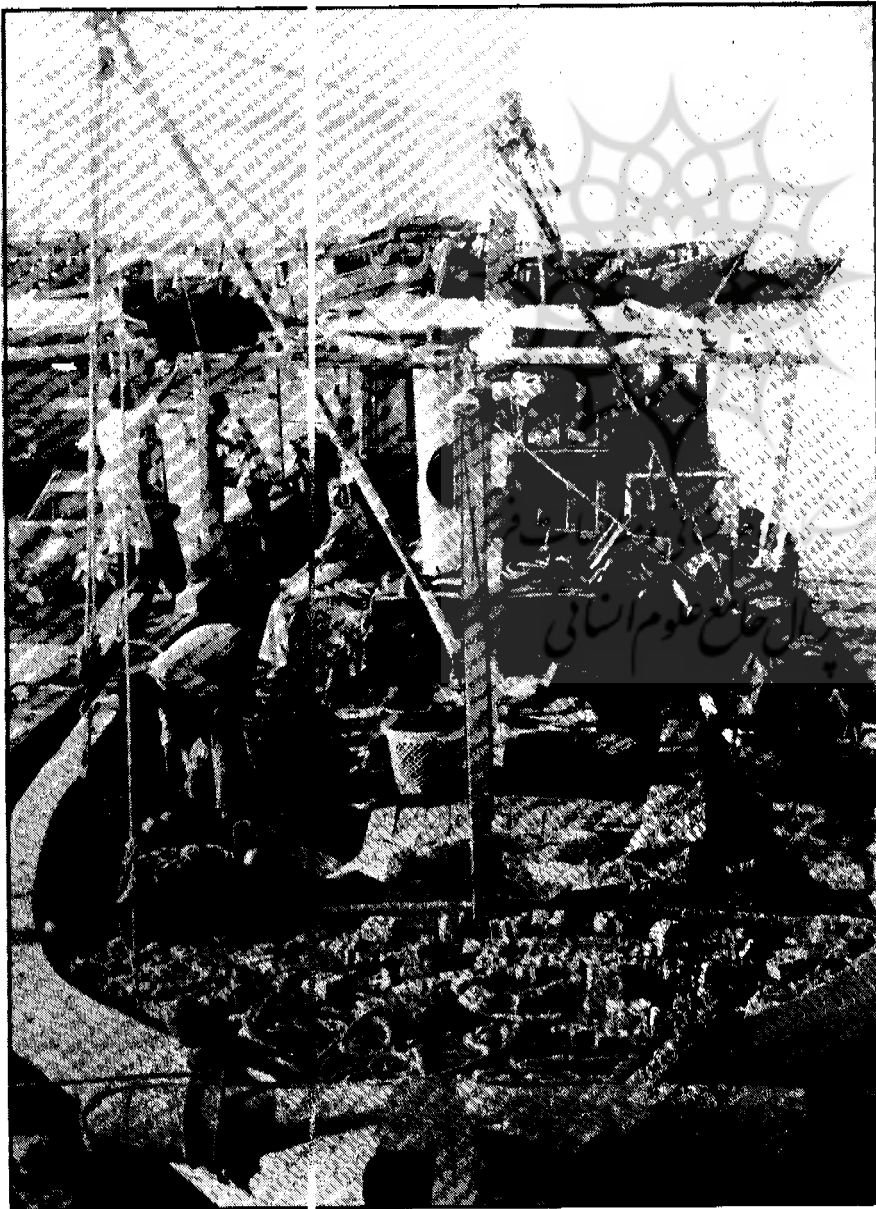

بررسی شرکتهای تعاونی صیادان

از: ابراهیم عباسی

مقدمه:

وضعیت صید و صیادی آبریان در کشور، تابع شرایط اقلیمی و موقعیت خاص اقتصادی و اجتماعی مناطق ساحلی است و هر یک از نقاط مزبور اعم از دریای خزر و یا خلیج فارس و دریای عمان متأثر از شرایط خاص می باشد. آنچه از وضعیت گذشته و تاریخچه مربوط به صید و صیادی در دریاها به چشم می خورد و یا مورد مذاقه قرار می گیرد، بیشتر جنبه معیشتی آن می باشد که مرتبط با زندگی ساحل نشینان است، و مردم آن نواحی نیز علاوه بر تامین بخشی از مایحتاج زندگی خود، بعنوان عامل حفظ و حراست از مناطق مزبور در مقابل دشمنان خارجی بوده اند.

طی زمانهای گذشته، حتی پس از ملی شدن شیلات در سال ۱۳۳۲ و تصویب اساسنامه شرکت سهامی شیلات نیز به موضوع صید و صیادی رسیدگی لازم و توجه خاصی صورت نگرفت و همچنان روابط نامعقول استثماری، دست نخورده باقی ماند. در سال ۱۳۴۳ شمسی بدنبال مقاومت صیادان و اعتراضات مکرر آنان، تشکیل شرکتهای تعاونی صیادی، با پره، تصویب شد و شیلات تشکیل این گونه تعاونیها را مجاز اعلام کرد. ولی این اقدام در مناطق شمالی کشور تا زمان انقلاب اسلامی ایران مشر ثمر واقع نشد. در سال ۱۳۶۵ شرکتهای تعاونی صیادان سنتی به موجب پیشنهاد کمیته امور صیادان و در جهت حمایت از آنان ایجاد گردید. و شیلات نیز تعاونیهای صیادی را بعنوان بازوی اجرائی خود قلمداد نمود، و در آن سال اقدام

۲۰۰۰ تا ۲۴۰۵ ریال و تعداد اعضاء این تعاونیها نیز بالغ بر ۶۰۱۵ نفر می شود.

۲-۱- استان گیلان:

در این استان سه نوع از تعاونیهای مزبور به فعالیت تولیدی مشغول می باشند که ۴۰ شرکت مربوط به تعاونی پره، ۲۵ شرکت در ارتباط با تعاونی دام گستر و ۲۲ شرکت آن از تعاونی کیلکا است که جمعاً ۸۷ تعاونی، ۳۶۹۴۹۰۰۰ ریال سرمایه و ۵۹۳۷ نفر عضو را شامل می گردد.

ادوات و لوازم حرفه ای صید آبیان در مناطق شمالی کشور شامل چند نوع تور ماهیگیری،

خوایاری صید می شود و ۳ نوع از شرکتهای تعاونی صیادی، تحت نامهای: پره، دام گستر و کیلکا تشکل یافته و هر یک از این تعاونیها بر حسب نوع خود دارای ویژگی خاصی از صید بوده و نقش و عملکرد مشخص و جداگانه ای را ایفاء می کند.

۱-۱- استان مازندران:

این استان دارای ۳ نوع تعاونی است. این تعاونیها به ترتیب شامل: ۵۳ شرکت تعاونی پره، ۱۳ تعاونی دام گستر و ۳۹ تعاونی کیلکا است که در مجموع ۱۰۵ واحد تعاونی را تشکیل می دهند و سرمایه آنها مبلغ

به توزیع تعدادی از لوازم حرفه ای از قبیل موتور، تور، نخ و سایر نیازمندیها بین ماهیگیران کرد که با بی توجزی برخی از صیادان به نحوه صید، لطامات فر رانی به ذخایر موجود در آبهای دریای خزر وارد شد.

در مناطق جنوبی کشور نیز متعاقب تصویب مقررات مربوط به تشکل شرکتهای تعاونی صیادی، اینگونه تعاونیها طی سالهای ۵۱-۱۳۴۵ در کرانه های خلیج فارس و دریای عمان شکل گرفت و تا سال ۱۳۵۴ عملکرد این تعاونیها در فعالیتهای شیلات همانند تعاونیهای روستائی در امر کشاورزی بود و از آن زمان به بعد هم توفیق چندانی حاصل نشد و نتوانست فعالیت چشمگیری در زمینه صید و صیادی یا تشکل اساسی این قشر از جامعه به عمل آورد.

بعد از انقلاب اسلامی تحوای در ساختار سازمانی تعاونیهای صیادی در - نوب صورت گرفت و تعاونیهای قبلی منحل و کمیته امور صیادان شکل گرفت و ظاهراً همه دار وظایف شرکتهای تعاونی صیادان گردید و طی ۴ سال موفق شد گامهای مؤثری در جهت ایجاد زمینه های بازسازی و راه اندازی تعاونیها بردارد.

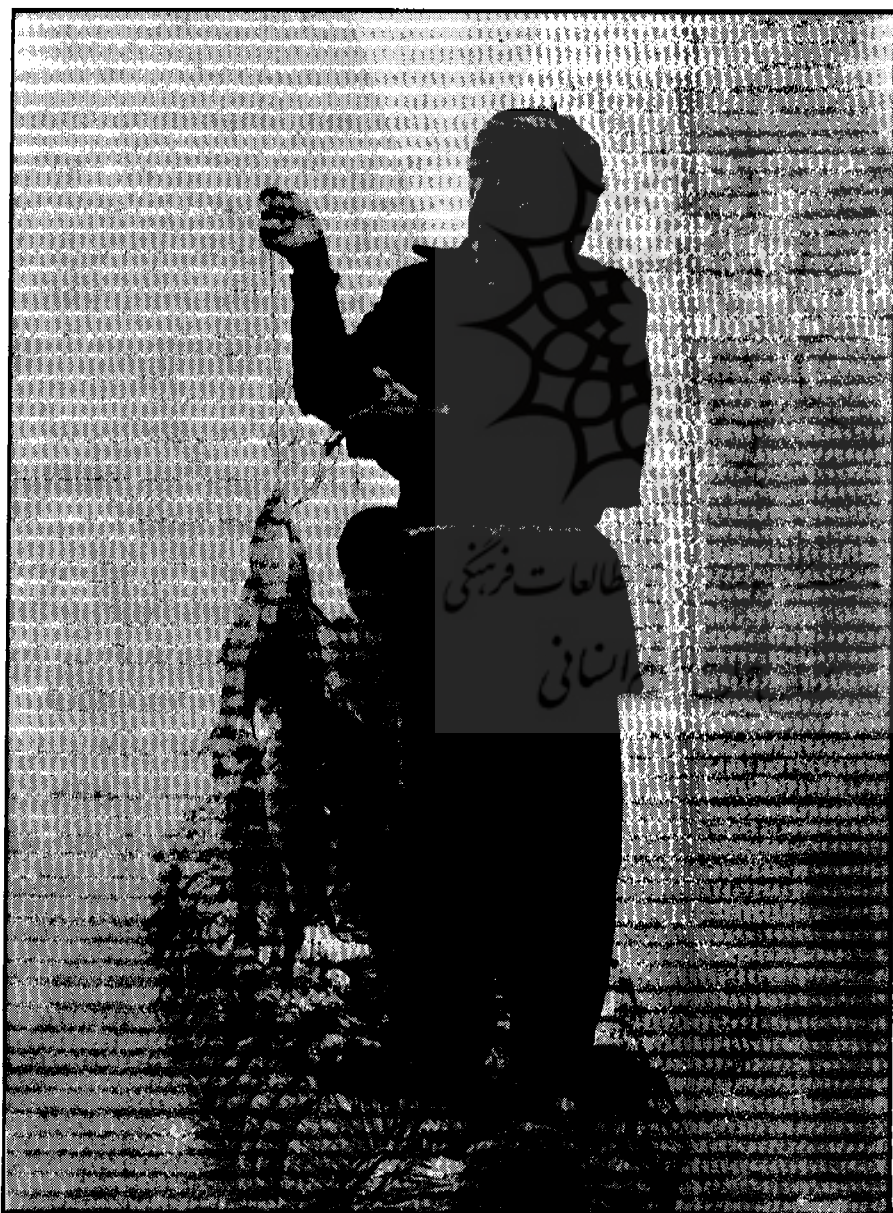
در سال ۱۳۶۳ اولین شرکت تعاونی صیادان با اهداف پیش بینی شده تاسیس و این روند تا سال ۱۳۶۵ در اکثر نقاط جنوبی کشور گسترش یافت.

مناطق تشکل و نحوه، عملکرد شرکتهای تعاونی صیادی کشور:

مناطق تشکل شرکتهای تعاونی صیادی در دو حوزه شمالی و جنوبی ایران قرار دارد که در جنوب شامل استانهای خوزستان، بوشهر، هرمزگان، سیستان و بلوچستان است و در شمال استانهای مازندران و گیلان را در بر می گیرد.

۱- استانهای شمالی کشور:

در استانهای گیلان و مازندران عموماً سه نوع از گونه های ماهیان استخوانی، کیلکا و

جمع شناورها	شناورها			جمع کل				تعداد صیادان عضو تعاونی - شمال			تعداد تعاونی شمال			نام استان	
	کشتی	لنج	قایق	خانه صیادی	صیادان عضو تعاونی	تعاونی صیادی	عضو تعاونی جنوب	کیلکا	دام گستر	پره	تعداد تعاونی جنوب	کیلکا	دام گستر		پره
۶۹۷	-	۱۸	۶۷۹	۶۰۱۵	۶۰۱۵	۱۰۵	-	۴۰۶	۱۲۱۶	۴۳۹۳	-	۳۹	۱۳	۵۳	مازندران
۹۸۳	-	۲۹	۹۵۴	۵۹۳۷	۵۹۳۷	۸۷	-	۳۰۱	۲۶۶۰	۲۹۷۶	-	۲۲	۳۵	۲۰	گیلان
۱۶۸۱	۶۹	۴۹۲	۱۱۲۰	۱۱۴۰۲	۲۳۸۲	۸	۲۳۸۴	-	-	-	۸	-	-	-	خرزستان
۲۷۷۸	۶۶	۸۴۱	۱۸۷۱	۳۱۲۶۲	۱۱۵۸۵	۳۱	۱۱۵۸۵	-	-	-	۳۱	-	-	-	بوشهر
۴۷۱۱	۴۴	۷۸۵	۱۸۸۲	۱۷۹۰۴	۴۷۸۰	۲۷	۴۷۸۰	-	-	-	۳۷	-	-	-	هرمزگان
۱۳۱۷	-	۵۸۹	۷۲۸	۱۰۱۶۱	۱۴۰۰	۱۱	۱۴۰۰	-	-	-	۱۱	-	-	-	بلوچستان
۱۰۱۶۷	۱۷۹	۲۷۵۲	۷۲۳۴	۸۲۳۲۱	۳۳۱۰۱	۲۶۹	۲۱۱۴۹	۷۰۷	۳۸۷۶	۷۳۶۹	۷۷	۶۱	۴۸	۹۳	جمع کل

* سی فروند شناورهای متعلق به صید صنعتی
** تعداد صیادان استان سیستان ۳۸۰۰ نفر می باشد.

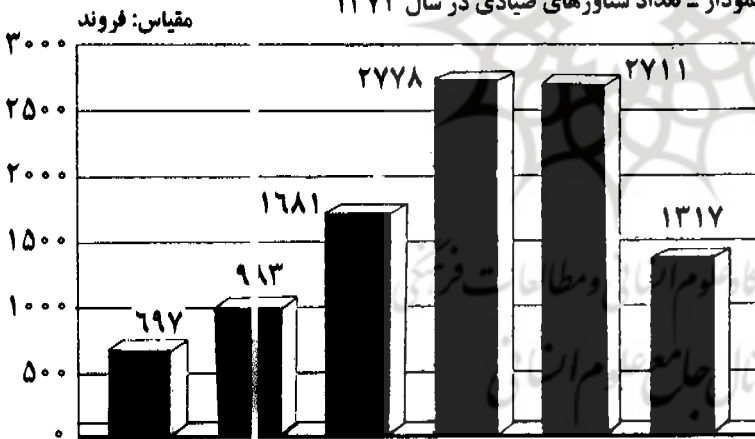
۱-۲- استان بوشهر:

در کلیه نادر و جزایر این استان جمعاً ۳۱ شرکت تعاونی صیادی با ۱۱۵۸۵ نفر عضو و ۱۷۱۹۷۶۰۰۰ ریال سرمایه با تعداد ۶۶ فروند کشتی و ۸۴۱ فروند لنج و ۱۸۷۱ فروند قایق ۴ گونه‌ای سنتی و نیمه صنعتی و صنعتی مشغول فعالیت می‌باشند.

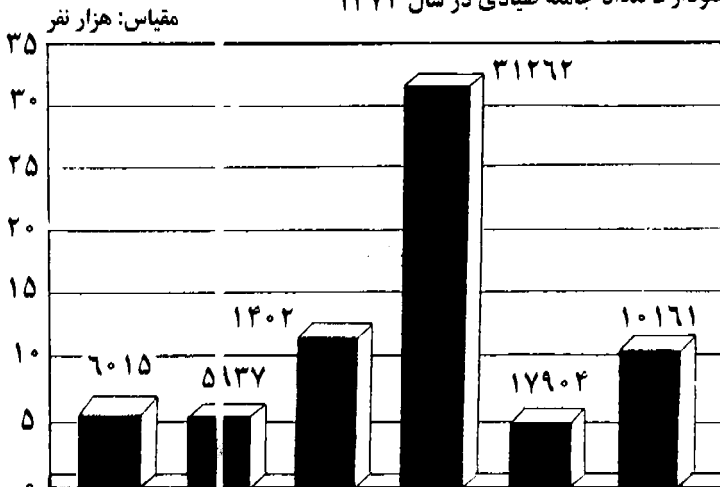
۲- استانهای جنوبی کشور:

در استانهای جنوبی کشور سه نوع از ماهیان، ماکول، غیر ماکول و میگو توسط ۷۷ شرکت تعاونی صید می‌گردد که به ترتیب تعداد تعاونیها، تعداد اعضا و میزان سرمایه و نیز ادوات صید هر یک از استانها را بررسی می‌کنیم:

نمودار - تعداد شناورهای صیادی در سال ۱۳۷۲

نمودار - تعداد جامعه صیادی در سال ۱۳۷۲

قایقهای عادی و موتوری، شناورهای چوبی و تراکتور بوده و نحوه صید هر یک از انواع تعاونیها بر حسب کارشان متفاوت است. کلیه اعضا شرکت تعاونی پره فعالیتهای صید خود را به صورت دسته جمعی انجام می‌دهند و تولیدات خود را به دلیل دارا بودن مکان مشخص و انبار و سایر امکانات اغلب توسط مسئولین شرکت و گاهی نیز بوسیله سماکها به فروش می‌رسانند. و حاصل آن را پس از کسر هزینه‌های شرکت بین اعضا ذینفع توزیع می‌نمایند.

صید در تعاونیهای دام گستر توسط ۲ تا ۴ نفر با قایقهای مستقل انجام می‌گیرد و تولیدات آنان مستقیماً به وسیله سماکها (دلالتها) به بازار عرضه می‌گردد که مسئولین در این عمل نقشی نداشته و برای جبران هزینه‌های جاری تعاونی ناچار هستند از طریق دریافت حق عضویت از اعضا شرکت را اداره نمایند، ولی صید در شرکت‌های تعاونی کیلکا، همچون تعاونیهای پره، به صورت جمعی بوده و صید آن نیز توسط مسئولین شرکت به بازار عرضه می‌گردد.

به دلیل عدم استقبال عمومی از ماهی کیلکا فعالیت این گونه تعاونیها چندان زیاد نبوده، و چنانچه صنایع جنبی آن با توجه به حجم بالای ذخایر راه‌اندازی گردد. علاوه بر مصرف عادی، می‌توان سوسیس و کالباس و سایر فرآورده‌های غذایی و دام و طیور را تهیه و به بازار عرضه کرد.

و نیمی دیگر به نسبت‌های گوناگون بین کارکنان تقسیم می‌گردد.

ج - صید صنعتی:

در صید صنعتی از شناورهای فلزی یا کشتیهای ماهیگیری که از ظرفیت و امکانات بالا برخوردارند استفاده می‌شود و علاوه بر فعالیت در آبهای ایران در آبهای بین‌المللی هم به صید می‌پردازند و شناورهای آن که دارای تجهیزات مدرن هیدرولیکی و الکترونیکی هستند میتوانند عملیات ماهیگیری را دور از ساحل با قدرت انجماد، عمل آوری و نگهداری ماهی به مدت طولانی انجام دهند.

کارکنان کشتی‌های ماهیگیری عموماً در ازای حقوق و دستمزد کار می‌کنند و اینگونه صید عمدتاً توسط دستگاههای دولتی، بخش خصوصی و یا مشترکاً همچون صید صنعتی شیلات یا شرکت صید کیش انجام می‌گیرد و شرکتهای تعاونی صیادی به دلیل عدم امکانات مالی و فنی، توانایی این شیوه از صید را نداشته و اغلب از شیوه‌های سنتی و نیمه صنعتی استفاده می‌کنند.

گرچه تعاونیهای مزبور به خاطر قابلیتی که در ارتباط با خدمات صیادی کسب نموده‌اند، پشتوانه با ارزشی محسوب می‌شوند ولی چون سابقه فعالیت مستقل نداشته و نتوانسته‌اند به قدرت مالی و اقتصادی مناسبی دست یابند، لذا تارسیدن به وضعیت مطلوبی که بتواند کارکرد چند جانبه از قبیل تجهیز سرمایه، ارائه خدمات حرفه‌ای، نگهداری و عمل آوری صید، بازاریابی و صادرات را انجام دهند، فاصله زیادی دارند.

با امعان نظر و توجه لازم به مطالب مورد بررسی، میتوان دریافت که هر یک از شرکتهای تعاونی صیادی در واقع یک تعاونی چند منظوره است که نه تنها به امر تولید، بلکه به خدمات مربوط به آن، همچون: تهیه لوازم حرفه‌ای، و رفاهی تهیه برق و آب شرب و کشاورزی، ایجاد حمام و امکانات بهداشتی، ساختن و یا تعمیر راه روستائی و دیگر نیازهای مناطق مزبور را در حد توان تامین و بر طرف می‌نماید.

اشتغال داشته و عموماً از این طریق امرار معاش می‌کنند.

شیوه صید در استانهای جنوبی کشور با استانهای شمالی متفاوت بوده و صید آن به سه روش زیر:

صید سنتی، صید نیمه صنعتی (خرد)، صید صنعتی انجام می‌شود.

الف - صید سنتی:

اکثریت مردم حاشیه خلیج فارس و دریای عمان با ابزار ساده و با اتکاء به کاریدی از آبهای نزدیک ساحل با قایقهای بدون موتور به منظور رفع نیازهای معیشتی و بدون توجه به بعد تجاری آن به این شیوه از صید اشتغال دارند.

ب - صید نیمه صنعتی (خرد):

صید خرد، عمدتاً با معیارهای کوچک و متوسط توسط قایقهای موتوری و لنج صورت می‌گیرد و فراتر از آبهای ساحلی قابل انجام است. در این گونه صید، علاوه بر رفع نیازهای معیشتی، انگیزه تجاری نیز وجود دارد و به طرق گروهی اقدام به صید می‌شود که نیمی از صید به مالکین لنج و ادوات صید تعلق می‌گیرد

۲-۲- استان خوزستان:

در این استان مجموعاً ۸ شرکت، تعاونی صیادی با ۳۳۸۴ نفر عضو و سرمایه‌ای معادل ۷۶۰۴۵۰۰۰ ریال و ادوات و وسایل حرفه‌ای به تعداد ۶۹ کشتی، ۴۹۱ فروند لنج و ۱۱۲۰ فروند قایق همراه با سایر لوازم مورد نیاز به فعالیت اشتغال دارند.

۲-۳- استان هرمزگان:

در کلیه مناطق و جزایر استان، یور بعد از سال ۱۳۶۳ شمسی، ۲۷ شرکت تعاونی صیادی با ۴۷۸۰ نفر عضو و مبلغ ۸۳۲۱۴۴۰۰ ریال سرمایه ایجاد شده که به وسیله ۴۴ فروند کشتی، ۷۸۵ فروند لنج و ۱۸۸۲ فروند قایق و سایر ادوات حرفه‌ای به امر صید ماهی و میگو مشغول می‌باشند

۲-۴- استان سیستان و بلوچستان:

در این راستا فراخور فعالیت و امکانات موجود و علاقمندی مردم حاشیه دریای عمان، تعداد ۱۱ شرکت تعاونی صیادی به ویژه در منطقه چابهار و کنارک با ۱۴۰۰ نفر عضو همراه با ۵۸۹ فروند لنج و ۷۲۸ فروند قایق به تولید